

відповідно до міжнародних практик з метою забезпечення високої якості обслуговування туристів, формування конкурентоспроможного туристичного продукту та стимулювання інтенсивного розвитку галузі.

Отже, воєнний туризм є одним із перспективних напрямків розвитку туризму та відновлення економіки в Україні. Цей вид туризму не є новим, адже вже існував у середині XIX століття. Але він має важливе значення не лише для економічного відновлення країни, а й для формування історичної пам'яті, популяризації української культури та популяризації туристичних локацій та атракцій України світовій спільноті. Такі подорожі сприяють міжнародній підтримці України та розвитку її інфраструктури [5].

Попри всі труднощі, українці змогли перетворити трагічний досвід на можливість для зростання, тому саме воєнний туризм може стати тим містком, що поєднає пам'ять про минуле з надією на мирне майбутнє.

Список використаних джерел:

1. Карнаушенко А. С., Петренко В. С. Економічний потенціал військового туризму як каталізатор регіонального розвитку та повоєнної відбудови України у контексті цілей сталого розвитку. *Проблеми сучасних трансформацій. Серія: економіка та управління*. 2025. Вип. 18. DOI: <https://doi.org/10.54929/2786-5738-2025-18-05-01>
2. Вакуленко О. А. Військовий туризм: перспективи розвитку в Україні. *Матеріали X Міжнар. наук.-практ. конф. «Гостинність, сервіс, туризм: досвід, проблеми, інновації» (м. Київ, 6-7 квітня 2023 р.)*. К.: КНУКІМ, 2023. С.107–110. URL: https://tourlib.net/statti_ukr/vakulenko2.htm
3. Щука Г., Журба І., Коробейникова Я. Шляхи формування пропозиції на ринку в'їзного воєнного туризму в Україні. *Економіка та суспільство*. 2024. Вип. 64. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-64-88>
4. Військовий туризм в Україні: чому іноземці платять сотні доларів за екскурсії війною? [Електронний ресурс «Ми Україна Плюс»]. URL: <https://youtu.be/9PRFSjUCWpE?si=mcCu-K4tEUtojbjj>. Дата звернення: 20.10.2025.
5. Пацюк В. С., Афанасова О. Ретроспективний аналіз військового туризму в Україні. *Туризм в Україні: виклики та відновлення : зб. матеріалів Міжнар. турист. форуму, 21–22 берез. 2023 р.* Київ : КНЕУ, 2023. С. 163–166. URL: <https://ir.kneu.edu.ua:443/handle/2010/40313>

Луговий Б.В.

*кандидат історичних наук, доцент, завідувач кафедри
гуманітарної освіти і туризму*

Відокремлений підрозділ

*Національного університету біоресурсів і природокористування України
«Бережанський агротехнічний інститут»*

м. Бережани, Україна

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ДИТЯЧОГО ТУРИЗМУ В ТЕРНОПІЛЬСЬКОМУ РАЙОНІ

Туризм у сучасних військових умовах перебуває у складній ситуації. Проте, з іншого боку, зростає усвідомлення необхідності відпочинку, перерви від

щоденних обов'язків на роботі чи в навчальному закладі, наприклад, через екскурсії по місцевості. Однак, через професійні зобов'язання батькам часто бракує часу для організації індивідуальних розважальних чи туристичних заходів для своїх дітей.

Раціональним, поширеним та доступним рішенням є організований шкільний туризм та тури вихідного дня або під час канікул чи певних свят, які організовані в туристичними фірмами. Юні споживачі становлять певну цільову групу. Характерними для цієї групи споживачів є, з одного боку, специфічні потреби та очікування, а з іншого, спостерігаються певні фінансові обмеження та зміни в купівельній поведінці залежно від обсягу коштів, отриманих від батьків, економічного становища сім'ї, віку та місця проживання.

В останні роки спостерігається зростання інтересу до туризму для дітей та молоді. Все більше шкіл та фірм організують туристичні поїздки, які, окрім поїздок, також включають інтерактивні заходи. Усі форми тимчасового відпочинку відіграють важливу роль у формуванні майбутнього світогляду дітей. Їхня присутність спонукає до активного дозвілля влітку та сприяє зростанню інтересу до туризму серед дітей та молоді.

Туристична та екскурсійна діяльність у школах може бути організована в рамках уроків, тематичних заходів та позакласної діяльності. Організація туристичної та екскурсійної діяльності може мати різні форми: предметні та екскурсійно-туристичні поїздки, екскурсійно-туристичні заходи, спеціальні туристичні заходи та пішохідні табори, а також екскурсії, пов'язані з навчальною програмою, наприклад, зелені, еко-школи. Ці заходи, в першу чергу, ініціюються вчителями та реалізуються з метою розширення знань учнів та набуття спеціалізованих навичок. Усі ці форми екскурсій повинні стосуватися тем, включених до навчальної програми, або доповнювати існуючу навчальну програму з певного предмета.

Найголовніше полягає в тому, що теми таких занять повинні відповідати віку та рівню знань учасників, їхньому здоров'ю, фізичній підготовці та рівню підготовки, а також повинні викликати в них активне ставлення до цього нового, позакласного способу отримання знань. Активний відпочинок на свіжому повітрі – це своєрідна лабораторія, яка надає можливість для безпосереднього досвіду, що дозволяє чіткіше та швидше інтерпретувати явища та засвоєння нової інформації, розвиваючи спостережливість, уяву та мислення. Участь у заходах на свіжому повітрі також сприяє закріпленню наявних знань, тобто допомагає доповнювати, згадувати та поглиблювати знання. На свіжому повітрі ми знаходимо те, чого немає в класі та шкільних підручниках. Тут є жива матерія, яку можна відчувати всіма органами чуття та в такий спосіб найлегше запам'ятовувати.

Кожна форма екскурсії дозволяє прямий, широкий контакт з реальністю, що впливає на всебічний розвиток учнів. Екскурсії відіграють у цьому відношенні певну роль. Шкільні екскурсії можуть мати різні форми та можуть бути розділені за метою, тривалістю, зоною проникнення туристів, характеристиками учасників, транспортними засобами та організатором. Кожна подорож має чітко визначені цілі, адже лише тоді вона може дати конкретні результати.

Шкільний туризм, що занурює екскурсантів у природне чи історичне середовище, дозволяє продовжувати освітній процес. У цій освітній концепції досвід пригод є центральним і найважливішим моментом у процесі психофізичного розвитку учасника. Пригодницький туризм також є елементом освіти через пригоди, що в шкільній практиці може означати, наприклад, квести з історії, природи чи інших предметів.

Поїздки та інші форми туризму є невід'ємною частиною освітньої діяльності школи, яка включає: пізнавально-формуючі цілі, рекреаційно-оздоровчі цілі та освітні цілі. До пізнавальних цілей належать: формування та задоволення пізнавальних потреб, сприяння розвитку інтересів та талентів, формування наукового світогляду, розвиток навичок спостереження, створення умов для політехнічної освіти, виховання звичок самоосвіти, збагачення знань та навичок, зв'язок шкільного навчання з життям, формування діалектико-матеріалістичного підходу до пізнання світу, створення ситуацій, що сприяють наочному навчанню, забезпечення співвідношення знань між предметами, сприяння свідомому та активному отриманню знань, а також навчання самостійному, раціональному мисленню та критичному мисленню. Рекреаційно-оздоровчі цілі поділяються на: відпочинок (задоволення потреби у спокої та відпочинку від повсякденних проблем та обмежень), відновлення (задоволення потреби у відновленні втрачених розумових та фізичних сил), розваги (задоволення потреби в розвагах та задоволенні), оздоровлення (покращення фізичної форми) [3, с. 120-121].

Освітні цілі включають: пробудження патріотичних почуттів, пізнання країни, її природного середовища, традицій, пам'яток культури, історії; пізнання культури та мови; розвиток громадянської позиції, яка зводиться до розширення знань у різних сферах соціального, економічного та культурного життя та готовності активно брати участь у цьому житті; навчання дітей та молоді принципам демократичного співробітництва; підтримка сімей та школи у виховному процесі; розвиток турботливого ставлення; пропагування принципів охорони навколишнього середовища та вміння використовувати природні ресурси серед дітей та молоді; протидія соціальній патології; навчання принципам безпечної поведінки в різних ситуаціях; розвиток схильності до етичних принципів співіснування, дотримання слова, правдивості, чесності та ввічливості; розвиток здатності адаптуватися до нових ситуацій та умов.

Традиційними туристичними об'єктами, куди зазвичай мандрують шкільні екскурсії на Тернопільщині є Збаразький та Скалатський замки. Тут діти пізнають історію нашого краю через чудові експозиції та музейні колекції.

У сучасний період, в Тернопільському районі активно створюються цікаві локації. Чудовим варіантом стане відвідування етнопарку «Агроленд», розташованого поблизу Тернополя. Це місце поєднує природу та розваги, які ідеально підходять для школярів. Діти будуть у захваті від можливості поспілкуватися з тваринами у контактному зоопарку, це понад 30 тварин із усього світу, 15 тематичних ферм з унікальними експозиціями та інтерактивними зонами та дізнатися більше про сільське життя – 3 етнолокації: Поділля, Волинь, Опілля з автентичними хатами, меблями та побутом кінця XIX ст. На території

діє виставка сільськогосподарської техніки, Музей преси та фотолабораторія, виставка скла, фарфору та майоліки, виставка артефактів війни та вшанування героїв [1]. Крім того, на території є великий ігровий майданчик, батуту та інші атракціони, де діти можуть активно провести час.

Іншою цікавим місцем для дитячого туризму є Бережанський замок. Тут вже понад два роки діють виставки «Український космос» та «Двовзори» бережанця, заслуженого художника України Олега Шупляка, які пропонують для молоді захоплюючу мандрівку у світ нашої історії, давніх українських традицій та прадавніх космологічних уявлень наших предків. Інтерактивним способом знайомства школярів із історією нашої твердині є квест «Скарби Бережанського замку», під час якого діти, виконуючи різноманітні завдання, мають можливість пізнати ключові моменти минулого цього унікального фортифікаційного комплексу. Цей квест проводиться для дітей як окремий захід і є також складовою дитячого туру, де в поєднанні з різноманітними майстер-класами, переглядом імерсивних відео, формує окремий туристичний продукт, спрямований на дитячу аудиторію [2].

Важливість молодіжного туризму визначається економічними, інституційними та освітніми умовами в контексті економічного становища суспільства (фінансових ресурсів батьків), системи освіти та прийнятих навчальних програм. Безсумнівно, молодіжний туризм впливає на формування туристичних установок та уподобань, які будуть реалізовані згодом.

Туристична поведінка молоді на ринку туристичних послуг визначається багатьма факторами, пов'язаними з характеристиками цієї групи туристів, їхніми уподобаннями, способом життя та формою організації подорожей. Специфічні характеристики цієї групи покупців туристичних послуг виникають через перевагу активного відпочинку, зміни способу життя та наявність часу, а також економічні обмеження. Розуміння цих факторів дозволяє краще планувати туристичні пропозиції та вибирати джерела інформації та канали комунікації. Це також має вирішальне значення для формування туристичних установок дорослих, що особливо важливо для розвитку туризму в найближчі роки.

Туризм відіграє неоціненну роль у вихованні дітей та молоді, а також вписується в сучасні методи навчання та реалізацію шкільних освітніх шляхів, дозволяючи закріплювати теоретичні знання через практичний досвід. Слід зазначити, що фундаментальною цінністю туризму загалом і шкільного туризму зокрема є емоційні переживання та відчуття, які супроводжують групове навчання у позакласних ситуаціях. Шкільний туризм також має когнітивні, освітні, гігієнічно-оздоровчі та соціально-освітні функції, являючи таким чином собою один із найпривабливіших способів проведення вільного часу.

Список використаних джерел:

1. Агроленд – живий музей українського села. URL: https://agroland.te.ua/?utm_campaign=google_uk_similar&gad_source=1&gad_campaignid=22929616714&gbraid=0AAAABBLgYq1GhINHQgP85pBa5px9sQ2WN&gclid=CjwKCAiA8bvIBhBJEiwAu5ayrPIBdrUPSsNQz7r_ML8uzqtRLALIoIBT29WBL5SixPfDqeaP5JlIXBoCQ_sQAvD_Bw.
2. Державний історико-архітектурний заповідник у м. Бережани. URL: <https://www.facebook.com/profile.php?id=100057213919579>.

3. Мельничук М.М., Зейко В.О. Молодіжний та дитячий туризм: сутність та класифікація за віком. Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. Серія «Геологія. Географія. Екологія». №44 (216). С. 118-122. DOI: <https://doi.org/10.26565/2410-7360-2016-44-15>.

Луців Є. М.
вчитель-методист, керівник гуртка
«Воєнно-історичне краєзнавство»
Пасічнянський ліцей Пасічнянської сільської ради
Надвірнянського району Івано-Франківської області
Україна

ТУРИСТИСТИЧНІ РЕСУРСИ СЕЛА ПАСІЧНА НАДВІРНЯНСЬКОГО РАЙОНУ ІВАНО-ФРАНКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Село Пасічна розташоване на правому березі річкової долини Бистриці-Надвірнянської на висоті 549 м над рівнем моря. Річкову долину оточують Берегові Горгани, які належать до складчасто-покровного низькогір'я Карпат. Назва села походить від слова «пасіка». В минулому люди вирубували ліси, спалювали їх і на тому місці будували хати. Ці місця називалися «пасіки». Інша версія пов'язує назву з заняттям місцевих жителів бджільництвом. [2, с. 4]

Найдавніша письмова згадка про Пасічну припадає на 1612 рік. Однак сліди людських поселень на території села сягають ще до нашої ери. Археологами тут знайдено значну кількість кам'яних ножів, наконечники списів і стріл, які належать до неолітичної епохи (6 – 3 тис. років до Різдва Христового). [4, с. 217]

Територія Пасічної починається з дільниці Поле. Тут розташований цех НГВУ «Надвірнафтогаз». Видобуток нафти розпочався ще в 1860 році. Нафта Пасічнянського родовища відзначалася доброю якістю, тому її охоче відправляли на експорт за кордон. Видобувалася вона спершу баддягами з колодязів. Це був, так званий, «колодязний» період розробки, який тривав до 1890 року. Вздовж русла річки Бистриці вручну рили колодязі глибиною 40 – 50 м. Умови праці були важкі, робітники часто гинули. Початок механічного видобутку відноситься до 1890 року. З цього часу розпочинається впровадження в буріння ударних станків, а в експлуатації – глибинних насосів. Експлуатацію родовища вели австрійські, французькі, бельгійські фірми. Видобуту нафту гужовим транспортом перевозили в дерев'яних бочках на рафінерію до Надвірної. На початку 1900-х років до неї з Пасічної провели труби, через які з допомогою pomp перекачували нафту. Свого піку пасічнянські нафтопромисли досягли в 90-х роках XIX ст. [3, с. 57]

Навпроти підприємства знаходиться пам'ятний хрест встановлений на честь скасування панщини в Галичині у 1848 році. В 1960-х роках радянськими активістами його було зруйновано, але в 1990 році силами селян – відновлено.